

Kulturni pregled

Vtiski s prvega slovenskega festivala

Naprosili smo našega zagrebškega sotrudnika g. Žigo Hirschlerja, da nam kot nepristranski opazovalec opiše svoje vtiske z binškošnega glasbenega festivala v Ljubljani. Iz njegovega članka posnemamo:

Binškošni dnevi so imeli za slovensko glasbo velik pomen; to pot se je reprezentirala v dostojni in popolni formi. Razveseljivo je že samo dejstvo, da je Slovence uspelo organizirati naš prvi glasbeni festival sploh. Ob tej priliki se je takisto pokazalo, da so Slovenci izborni organizatorji in da znajo skladbe svojih ljudi prikazati v luči, ki je za njih častna. Ni bila brezhibna samo vnanja organizacija festivala, marveč tudi notranja, namreč njegova čisto kulturna stran.

Če pričnem z razstavo, ki jo je tako odlično pripravil dr. Mantuani, moram takoj izreči kar največje priznanje in hvalo temu velikemu delu. Tu je z največjo pieteto zbrano vse, kar se odnaša na preteklost in sedanjost slovenske glasbe, pri čemer je vprav presenetljivo, da so Slovenci posvetili najmlajšim glasbenikom enako pozornost kot onim, ki so že zavzeli častno mesto v glasbeni zgodovini. Ta razstava je živ dokument duhovnega življenja Slovencev, priča njihovih težnjah in prizadevanjih in dokaz, da so se le-te v mnogočem izpolnile. Dokaz velikega in mučnega dela, s katerim so ustvarjali svojo glasbo, simbol stvarjanja, razvoja in napredka, sinteza zgodovine slovenske glasbe.

Simfonični in zbornoinstrumentalni koncert v Unionu je dal festivalu slovenske glasbe najsilnejši razmah. Že ta koncert bi zadoščal, da bi spoznali višino sodobne slovenske glasbe. Program je s svojimi skladbami mlajših prinesel najprijetnejše in največje presenečenje. Na prvem mestu je stal Matija Bravničar, ki ga štejem med največje talente mlajšega pokolenja slovenskih skladate-

ljev. Njegova glasba ima hrbtnico in dih, ona pulzira in živi, v nji so temelji in vsebina. Ni to lahkotno muziciranje, marveč izraz močnega temperamenta, ki gori z mladostnim žarom, ki ima zadosti impulza in elana, da nas osupne in impresijonira. Talent, ki je spregovoril iz njegove slavnostne ouverture »Slavicus hymnus« ter prvega poizkusa koncertne obdelave slovenske lolkio-re pod naslovom »Slovenska plesna burleska«, še ni povedal vsega, kar ima povedati. Nadaljeval je v operi »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, a tudi to še ni vse. V njem so še neke nerazodete skrivnosti, ki iščejo rešitve in dopolnitve. In to nam bo Bravničar dal nedvomno; že danes je eden najizrazitejših jugoslovenskih, ne samo slovenskih glasbenikov.

Lucijan Marija Škerjanc je tipična lirična narava, pesnik tonov, poet nežnih ugodij, skladatelj mehkih in dekliskih pogledov in nazorov, pesnik, ki skozi svojo prizmo vedno gleda lepoto, ki ne vidi, da se lahko v svetu odigravajo tudi drame. Lirična duša, ki je zmerom obdana z lepoto. Takšna je tudi njegova Simfonija v enem stavku; takšna »Slovenska ouvertura«. Krhko, nežno lknje njegove simfonije je izprepleteno s tankimi, komaj vidnimi nitmi; lirična invencija leži nad skladbo kakor veder sončni dan, a vse skupaj je tako iskreno in preživljeno, da se simfonija izpreminja v komorno glasbo skoraj najsutilnejšega značaja. Škerjanc nas ne vodi k problemu, on nam brez najmanjše nepriodnosti odkriva svojo dušo; zdi se nam, kakor da nas je kdo nežno prijel za roko, nas vodi in pripoveduje najlepše pravljice, ki jih poslušamo zaprtih oči. Povsem se vdajamo temu vodstvu in se nič ne bojimo, da bi nas v Škerjančevi glasbi karkoli motilo.

Stanko Premrl se je predstavil s svojim najnovejšim delom in je ostal tudi v njem zvest samemu sebi: soliden, neproblematičen skladatelj.

Marij Kogoj je občutil potrebo, da mu duh

zapeše fokstrot, tango in valse-lente. Žal da nismo slišali, kako si K. zamišlja fokstrot in tango; čuli smo samo, kako da je njegov valse-lente nastal pod vplivom Chopinove glasbe. Vendar je Kogoj ostal pravi Kogoj, ki se celo pri počasnem gibanju valčka ne more pritažiti. Tu me do neke mere moti podnaslov »Chopiniana«, ker ne najdem ne duševne in ne miselne sorodnosti s Chopinom. Bolje bi morda bilo »Kogojiana«; njegov karakter je v tej skladbi izrazit, v nji so osebne lastnosti in značilnosti.

Glasbeni revolucionar Slavko Osterc, živa negacija vseh obstoječih glasbenih zakonov, goreči zagovornik četritonskega sistema, je spisal »Suite« v petih stavkih, izmed katerih smo slišali samo dva, kar je škoda. Če namreč tudi ostali stavki povedo toliko kot »Religioso« in »Fuga«, tedaj se v tem delu kaže eno naših najzanimivejših orkestralnih del. Posebno zanimanje vzbujata njegova fuga, ki s svojim duhovitim, sijajno koncipiranim in šaljivim temom tolikanj zamika poslušalca, da ga do kraja ne izpusti iz svojega kroga. Osterčeva »Fuga« ima vse skladateljevo obeležje, je živa in gibčna, vedra, polna duha in invencije.

Emil Adamič, pač najpopularnejši in najplodovitejši slovenski skladatelj, je bil zastopan z dvema »Legendama za ženski zbor s spremljevanjem orkestra«. Adamič je mojster vokalnega stavka in se je ta njegova odlika lepo pokazala tudi v tem delu. Mimo tega je dobil važno besedo orkester in je tako nastala skladba, ki je dostojna Adamičevega imena. Vrhu tega čutiš v tem delu neko prikupno noto, ki si takoj osvoji poslušalca.

Veliko in močno delo je bilo pripravljeno za konec sporeda, namreč Lajovičev »Psalm«. Anton Lajovic ne komponira mnogo, toda to, kar naredi, vedno zaleže. Redkokateri naš skladatelj se je razpel tako na široko, kakor je to storil Lajovic v svojem »Psalmu«. Dolgost dela ne utruja in ne škoduje celotni koncepciji, nasprotno: prav to mu je edinstvena odlika. Lajovic se ne boji širokih melodij, ki jih razpenja kakor neskončno mavrico nad svojim orkestrom. Ima dovolj invencije in ume svoje misli formulirati v oblike, ki zanimajo. Njegov »Psalm« je

v toliki meri reprezentativen, da bi ga hoteli čim prej slišati v Zagrebu.

Vsi sodelujoči so se zavedali, da gre za to, da na slovenskem festivalu pribore zmago slovenski glasbi. Zato so se vidno potrudili, da res zmagajo. In so zmagali. Koncert je dirigiral operni ravnatelj Mirko Polič, ki je s to prireditvijo priboril slovenski sodobni glasbi končno veliko zmago. V svoji skromnosti se najbrž ni niti zavedal, kakšno veliko delo je izvršil. Ni morda mislil na to, da vodi slovensko glasbo preko praga celega zgodovinskega razvoja in epohe in da se bo nekoč zgodovina zaustavljala prav na tej točki.

Toda Polič je moral izvesti še neko veliko delo. Z odličnim zborom Glasbene Matice je pripravil cel koncert skladb Jakoba Petelina - Gallusa. Globoko se klanjam pred celotnim efektom tega koncerta in priznavam, da ni bil samo akt pijetete nasproti starem muštraru, marveč da je v tem dejanju bila popolna vdanost umetnosti, popolna glasbena logika in edinstvena umetniška navdih-njenost. Polič in zbor Glasbene Matice sta v enaki meri zaslužna za ta uspeh.

Prehajam preko zelo uspešnega koncerta na Kongresnem trgu k izvedbi Bravničarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, točke, ki sem jo pričakoval z napetim zanimanjem. Tudi ob tej priliki sem spoznal Bravničarjev ogromni talent. Ono, kar je B. kot avtodidakt ustvaril v tej operi, prese- neča v najvišji meri. Čeprav bi mogli o tem delu mnogo debatirati, ne maram preiti v podrobnosti. Važnejša je ugotovitev, da je Bravničar resničen talent, ki bo ustvaril v operi še kaj velikega. Njegov operni prve- nec je takšen, da boljšega ne bi mogli pričakovati. Če komu, bi bilo treba njemu omogočiti studij v inozemstvu. Naj na tem mestu naslovim ta-le apel na vse one, ki bi lahko kaj storili: Omogočite temu marljivemu umetniku, da se izpopolni in da podari naš glasbi ona dela, ki jih lahko pričakujemo od njegovega talenta.

Kaj naj rečem o odkritju spomenikov? Redko kateremu umetniku je dano, da bi živ dobil priznanje, ki mu gre. Slovenci prednjačijo tudi tu: samo oni so dvema živima skladateljema postavili spomenike. Dejanje, ki je vredno vsega respekta!